

METODY FORMALNE INFORMATYKI

Marek Zaionc

<https://marekzaionc.staff.tcs.uj.edu.pl/>

Wykłady 7 i 8 w dniach 23.10.2024 i 29.10.2024

Definicja

Relacja $R \subset X \times X$ nazywamy relacją równoważności o polu X jeżeli:

- ▶ *zawiera relacje 1_X (zwrotność R)*
- ▶ *$R^{-1} \subset R$ (symetria R)*
- ▶ *$R \circ R \subset R$ (przechodniość R)*

Klasy równoważności (abstrakcji)

Definicja

Niech R będzie relacją równoważności o polu X . Klasą równoważności elementu $x \in X$ jest zbiór

$$[x]_R := \{y \in X : (x, y) \in R\}$$

Definicja

Zbiór klas równoważności relacji R oznaczamy przez X/R .

Klasy równoważności (abstrakcji)

Twierdzenie

Niech R będzie relacją równoważności o polu X . Następujące warunki są równoważne

1. $[x]_R \cap [y]_R \neq \emptyset$
2. $[x]_R = [y]_R$
3. $(x, y) \in R$

Przecięcie relacji równoważności

Twierdzenie

Niech $\kappa \neq \emptyset$ będzie pewną rodziną relacji równoważności o tym samym polu X . Mamy że:

- ▶ $\bigcap \kappa$ jest relacją równoważności
- ▶ $[x]_{\bigcap \kappa} = \bigcap \{[x]_R : R \in \kappa\}$

Przecięcie relacji równoważności

W szczególności przecięcie wszystkich relacji równoważności o polu X daje 1_X . Jest ona najsilniejszą relacją równoważności. Najłabszą jest X^2 .

Definicja

Niech $X \neq \emptyset$. Rodzinę $r \in \mathcal{P}(\mathcal{P}(X))$ nazywamy rozkładem zbioru X gdy

1. $\forall C \in r \quad C \neq \emptyset$
2. $\bigcup r = X$
3. $(C \in r \wedge D \in r \wedge C \neq D) \Rightarrow C \cap D = \emptyset$

Lemat

Dla relacji równoważności R o polu X zbiór X/R jest rozkładem X .

Definicja

Niech r będzie rozkładem zbioru X . Definiujemy relacje $R_r \subset X \times X$ następująco:

$$(x, y) \in R_r \text{ wtw } \exists_{C \in r} x \in C \wedge y \in C$$

Lemat

Relacja R_r jest:

1. równoważnością
2. $X/R_r = r$

Definicja

Niech α będzie rodziną relacji o polu X , czyli niech $\alpha \in \mathcal{P}(\mathcal{P}(X^2))$

Rodzina α jest zamknięta na przecięcia gdy

- 1. $X^2 \in \alpha$*
- 2. jeżeli $\emptyset \neq \alpha' \subset \alpha$ to $\bigcap \alpha' \in \alpha$*

Definicja

Relacja $S \subset X^2$ jest domknięciem relacji $R \subset X^2$ w klasie relacji α gdy:

- 1. $R \subset S$*
- 2. $S \in \alpha$*
- 3. jeżeli $R \subset T$ oraz $T \in \alpha$ to $S \subset T$*

Fakt

Domknięcie relacji (w dowolnej klasie) jeżeli istnieje to jest jedyne.

Twierdzenie

Następujące warunki są równoważne:

- 1. Klasa relacji α jest domknięta na przecięcia.*
- 2. Każda relacja ma domknięcie w klasie relacji α .*

Przykład

Domknięciem zwrotnym relacji $R \subset X \times X$ jest $R \cup 1_X$.

Przykład

Domknięciem symetrycznym relacji $R \subset X \times X$ jest $R \cup R^{-1}$.

Przykład

Domknięciem przechodnim relacji $R \subset X \times X$ jest
 $R^* = \bigcup \{R^i : i > 0\}.$

Definicja

Niech $f \subset X \times Y$. Relację $f \subset X \times Y$ nazywamy funkcją gdy

1. $\forall_{x \in X} \exists_{y \in Y} (x, y) \in f$
2. jeżeli $(x, y) \in f$ oraz $(x, y') \in f$ to $y = y'$.

Definicja

- ▶ Jeżeli $f \subset X \times Y$ jest funkcją to oznaczamy to przez $f : X \rightarrow Y$.
- ▶ $Y^X = \{f \subset X \times Y : f \text{ jest funkcją}\}$.
- ▶ Jeżeli $f : X \rightarrow Y$ oraz $x \in X$ to przez $f(x)$ oznaczamy jedyny element $y \in Y$ taki że $(x, y) \in f$.

Lemat

Złożenie funkcji jest funkcją.

Lemat

Jeżeli $f : X \rightarrow Y$ oraz $g : Y \rightarrow Z$ to $g(f(x)) = (g \circ f)(x)$.

Lemat

Niech $f : X \rightarrow Y$ oraz $g : X \rightarrow Y$.

$f = g$ wtw $\forall_{x \in X} f(x) = g(x)$.

Definicja

Funkcje $f : X \rightarrow Y$ nazywamy iniekcją gdy $f(x_1) = f(x_2)$ implikuje że $x_1 = x_2$.

Definicja

Funkcje $f : X \rightarrow Y$ nazywamy surjekcją gdy $\forall_{y \in Y} \exists_{x \in X} y = f(x)$.

Definicja

Funkcje $f : X \rightarrow Y$ nazywamy bijekcją gdy jest jednocześnie iniekcją i surjekcją.

Lemat

Złożenie iniekcji jest iniekcją. Złożenie surjekcji jest surjekcją.

Złożenie bijekcji jest bijekcją.

Lemat

Jeżeli $f : X \rightarrow Y$ jest bijekcją to

- 1. $f^{-1} \subset Y \times X$ jest funkcją.*
- 2. f^{-1} jest bijekcją.*
- 3. $f \circ f^{-1} = 1_Y$.*
- 4. $f^{-1} \circ f = 1_X$.*

Lemat

[o faktoryzacji] Niech $f : X \rightarrow Y$. Istnieje taki zbiór Z i funkcje $g : X \rightarrow Z$ oraz $h : Z \rightarrow Y$ takie że:

1. g jest surjekcją.
2. h jest iniekcją.
3. $f = h \circ g$

Definicja

Dla zbioru X produktem $\mathbb{P}X$ nazywamy zbiór

$$\{f \in \left(\bigcup X\right)^X : \forall_{x \in X} f(x) \in x\}$$

Fakt

Dla zbiorów $X_1 \neq X_2$ istnieje naturalna bijekcja pomiędzy iloczynem Kartezjańskim $X_1 \times X_2$ a produktem $\mathbb{P}\{X_1, X_2\}$.

Rodzina indeksowana i produkt tej rodziny

Rodzina indeksowana

Rodziną indeksowaną $\{A_t\}_{t \in T}$ nazywamy funkcję $B : T \rightarrow A$.

Stosujemy zapis $A_t = A(t)$.

Produktem $\prod_{t \in T} A_t$ rodziny indeksowanej $\{A_t\}_{t \in T}$ nazywamy zbiór funkcji

$$\{f : T \rightarrow \bigcup \{A_t : t \in T\} : \forall_{t \in T} f(t) \in A_t\}$$